

JOAN VILA-GRAU

A ANDORRA

I es va fer la llum! No la llum natural de la qual parla la Bíblia sinó una estudiada, pensada, estructurada... creada¹. Aquesta és la impressió que un rep quan visita per primera vegada la nau de la **Sagrada Família** de Barcelona. Darrere d'aquesta captivadora simfonia de color hi ha el polifacètic **Joan Vila-Grau**² (Barcelona, 1932). La seva extensa obra també va arribar al nostre país i de tot plegat en vam poder parlar un matí de tardor al seu estudi de Barcelona on amablement ens va rebre.

[www. revistarambla.com/sagrado-vidrio](http://www.revistarambla.com/sagrado-vidrio)

El vam trobar en el procés de superar l'encàrrec gaudinià que durant vint anys l'ha absorbit en cos i ànima. Han estat quasi 100 finestrals i 500 vitralls que ha realitzat amb la col·laboració del seu fill, **Antoni Vila i Delclòs**. Tant és així que els nous projectes li generen una crisi d'angoixa: nou lloc, nova llum, noves dimensions... però, com diu, la vida continua. El repte de la **Sagrada Família** va començar el 1999 amb el treball del gran vitrall de la façana dedicada a la Passió que li va demanar l'arquitecte **Jordi Bonet i Garí**, i ha continuat fins avui projectant els futurs vitralls de la **façana de la glòria**. El desafiament no va ser fàcil. **Gaudí** no va deixar cap indicació sobre com volia els tancaments vítrics i només es tenien referències indirectes a través dels seus col·laboradors. Se sabia que volia finestrals que anessin aclarint-se a mida que s'ascendia fins a arribar a ser blancs en la part alta per il·luminar les voltes revestides de mosaics. **Vila-Grau** va entendre que la resposta més adient havia de ser abstracta.

¹ "Està pintant llum" va dir Giralte Miracle al visitar-ho al seu estudi. www.elnacional.cat

² Joan Vila-Grau, fill del pintor Antoni Vila Arrugat i net del també pintor Joan Vila Cinca, a banda de la seva vessant artística com a pintor, ceramista i vitraller ha estat un estudiós del vitrall com demostren els llibres, articles, programes de ràdio i televisió així com les conferències que a dictat en diversos països. És, a més, un destacat activista cultural participant des de ben jove en la formació de grups, fundacions, revistes i fins i tot, dirigir una galeria d'art. Per tot plegat a rebut les més altes distincions acadèmiques i artístiques de Catalunya.

Havia començat la seva relació amb el vitrall el 1945 amb una rosassa de Sant Jordi assessorat per l'arquitecte i mestre vitraller **Jeroni Granell i Bartomeu**. Progressivament va anar evolucionat cap a l'art no figuratiu un art que li agrada dir actual més que modern. El fet d'haver fet alguns anys d'arquitectura (1950-1955) devia influir en la forma d'estructurar els vitralls on les barres de plom són l'element dinàmic mentre que el vidre és l'estable.

Vila-Grau va concebre l'envitrallament del temple barceloní com una unitat, com si fos un sol vitrall on cada peça forma part indissociable del conjunt però, no de forma estàtica, sinó dinàmica. No només per les lògiques variacions de la llum natural entre hores i estacions sinó per la posició canviant de l'espectador. Un cas paradigmàtic és l'absis semicircular amb capelles que fa que segons la situació es vegin uns vitralls o uns altres. Calia que a cada situació la percepció fos harmònica formant un tot amb l'arquitectura. Ens va explicar que una de les màximes satisfaccions que ha tingut va ser quan va veure, asseguda en un banc, una dona índia plorant. En preguntar-li si necessitava quelcom, li va contestar que plorava de l'emoció que li havia provocat la llum dels vitralls³.

LES OBRES ANDORRANES

Vila-Grau va tenir tres encàrrecs a **Andorra**: Els vitralls de l'església de **Sant Pere Màrtir d'Escaldes**, els de la primera seu del **Crèdit Andorrà** a la capital i els de l'ampliació de l'església de **Santa Eulàlia d'Encamp**. Els dibuixos que va fer pels envidraments dels dos primers es conserven en el **Museu del Disseny de Barcelona (MDB)** on es dipositaren en tancar, el 1984, el taller de vitralls que els va fabricar: **Rigalt, Granell i Cía**.

Dibuixos de diferents òculs amb indicacions de la seva situació a l'església. Fons MDB

³ Per a més informació veure el magnífic llibre d'Anna Vila Robira: *Els vitralls de la Sagrada Família de Joan Vila-Grau*, editorial Mediterrànea, 2017.

SANT PERE MÀRTIR D'ESCALDES-ENGORDANY

L'obra més significativa que va fer al nostre país data de 1981 i són els 24 vitralls per l'església escaldenca. **Vila-Grau** creu que l'encàrrec li va arribar de l'actual copríncep episcopal, l'arquebisbe **Joan Enric Vives**. Recorda amb agraïment com, l'any 2010, en la visita que el **Papa Benet XVI** va fer per inaugurar i elevar la **Sagrada Família** a basílica menor el nostre copríncep va apartar-se del grup de bisbes que es dirigien al del temple per a saludar-lo.

Es tracta d'una obra de maduresa de **Vila-Grau** on queda palès el domini de la tècnica del vitrall que li permet una gran llibertat expressiva per arribar, tal com diu **Narcís Negre**, a assolir un ambient general de recolliment i pau⁴. El traçat mix, sinuós i rectilini, de les barretes de plom, els diferents tons, combinacions i relleus del vidre que reforça el color de la llum són tota una lliçó artística.

Església de Sant Pere Màrtir a Escaldes de l'arquitecte Josep Danés. Foto E. Dilmé, 2018.

Propostes d'òculs per la part inferior de la façana lateral que dona a la carretera (Fons MDB) i dues fotografies actuals fetes al lloc (E.Dilmé, 2019). Es veu perfectament com es materialitza la idea de **Vila-Grau** en el vitrall final.

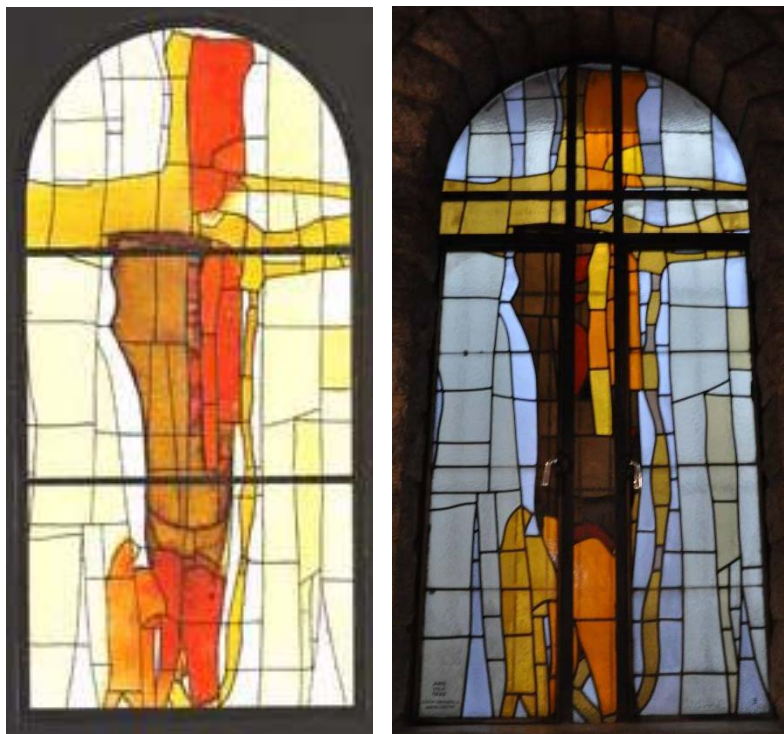
⁴ N. Negre, "Joan Vila Grau", en Taüll núm. 48, març-abril, 2017.

Com ens va comentar sempre té present el lloc on aniran els vitralls, les seves dimensions, el seu espai i la seva llum. Li agrada disposar tonalitats fredes a sol ixent i càlides a sol colgant, com en aquest cas. Es queixa, amb raó, que en les dues finestres amb arc de mig punt de l'entrada principal hi ha col·locats uns estripa geos que malmet la visió.

En la columna de l'esquerra les dues propostes de Vila-Grau pels vitralls de les finestres de l'entrada a l'església i, a la columna de la dreta, les realitzades.

La peça més atractiva del conjunt de **Sant Pere Màrtir** es sense dubte la de la creu. Dos muntants i dos travessers divideixen una obertura capçada amb arc de mig punt per tal de generar dos plafons verticals practicables. Aquesta estructura funcional serveix de base per a través del plom i el color insinuar un crucifix de gran bellesa i plasticitat.

CRÈDIT ANDORRÀ

El primer treball andorrà de **Vila-Grau** va ser, però, un vitrall que va dissenyar per la primera seu de l'entitat bancària **Crèdit Andorrà**. L'obra que custodia el **MDB** és un dibuix sobre paper (109 per 443 mm) a llapis, tinta i aquarel·la fixat a un suport de cartó (150 x 499 mm) que representa una vidriera de ciment de forma rectangular apaïxada i de tonalitats blaves i banques. En l'angle inferior esquerre del suport hi ha el segell amb el nom de l'artista i a l'altre costat, en l'angle dret el text: **VITRALL CRÈDIT ANDORRÀ**. Sempre hem pensat que es tractava d'un vitrall interior que separava la part privada de la pública, ja que a l'exterior mai n'hi va haver cap. Avui l'edifici ja no té l'ús bancari havent desaparegut tota la distribució i mobiliari original per la qual cosa és possible que s'hagi perdut. Es tracta d'un sol vitrall del qual **Vila-Grau** no recorda massa coses i que ni tan sols surt esmentat en l'extensa biografia que li dedica la **Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi**⁵.

⁵ www.racba.org

És curiós que **Vila-Grau** treballés en dos projectes relacionats amb l'arquitecte **Miquel Fisac**⁶ (1913-2006). En el cas de l'església d'**Escaldes**, **Fisac** va fer una proposta que no va tenir continuïtat essent finalment **Josep Danés** (1891-1955) el que construí **Sant Pere Màrtir**.

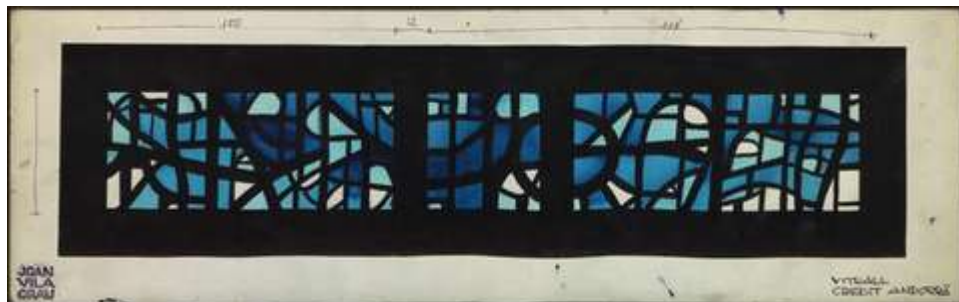

Foto: E. Dilme, 2018

⁶ Per a més informació veure els articles Miquel Fisac a Andorra i Josep Danés a Andorra (www.enricdilme.com)

SANTA EULÀLIA D'ENCAMP

El darrer encàrrec que li va arribar a **Vila-Grau** va ser els vitralls per l'ampliació l'església de **Santa Eulàlia d'Encamp** que estaven fent l'estudi **Martorell-Bohigas-Mackay (MBM)**. Concretament recorda que va ser el mateix **David Mackay** el què li va proposar la feina i com, després de veure el magnífic entorn al que donarien els finestrals, va suggerir que fossin transparents perquè la natura entrés a la nau. Finalment el **comú d'Encamp** va encomanar a l'artista local **Agustí Ríos** els 52 m² d'envidrament que van ser realitzats pel mestre vitraller **Josep Maria Bonet**. Les escenes de la vida quotidiana de Jesús, el seu bateig al riu Jordà així com de l'Anunciació van ser col·locats al seu lloc definitiu el 1998.

Foto: www.visitaandorra.com

ENRIC DILMÉ
dr. arquitecte

T. +376 869 558 · www.enricdilme.com